

EGRI ÉPÍTÉSZ IRODA KFT.

3300 Eger, Dobó utca 18.

Tel.: 36/511-573 **Fax:** 36/511-574

Heves Megyei Bíróság mint Cégbíróság

Cg. 10-09-021606

E-mail: egriepir@egriepir.hu

E G E R B O C S

TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVE

ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

E g e r, 2006. szeptember hó

ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

EGERBOCS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVÉHEZ

I. VIZSGÁLAT

Egerbocs község története

Első okleveles említése 1262-en történik terra Boch névalakban. 1346-ban Bocsi Péter az egri püspökre hagyja bocsi birtokát. 1355-ben a falu egyik fele Bocsi Péter örököseie, másik fele az egri püspöké.

1480-ban a falu egyik részét Körtvélyesi András főesperes az egri káptalan részére megváltja. 1490-ben Pókatelki Kondé Gergely bocsi birtokait a káptalanra ruházza át.

1497-ben a káptalant beiktatják bocsi ingatlanainak birtokába. Ettől kezdve Egerbocs egyik fele az egri káptalané, másik fele két-három köznemesé volt.

1552-1558 között a szarvaskői vártartományhoz tartozott, de a háborús viszonyok között elpusztult és néptelenné vált. 1576-ban ismét népes és az is marad a XVI. század végéig. 1596 után a töröknek adózott a falu.

Bocskay felkelése idején a káptalani részt Bocskay híve, Bekény András kapja adományul. 1625-ben Kerekes Antalné bocsi Lapos Anna átruházza itteni birtokrészeit a Gyöngyösön lakó Dorogi Balázs deákra azért, mert utóbbi kiszabadította őt a hatvani törökök fogságából. 1665-ben még a Bekényi család kezén van a falu egy része.

1665-1687 között kuriális településsé válik. A XVIII. század első felében jogi helyzete abban a formában állandósul, hogy a káptalani birtokrészen adóköteles jobbágyok laknak, a nemesi falurészen pedig egy-két birtokos földesúr mellett főleg kisnemesek élnek. 1771-1850 között az egri káptalan, b. Orczy Lőrinc, a Für, Szakáll, Rácz, Koncz családok voltak itt birtokosok.

Az 1775-ből származó községi pecséten csoroszlya és ekevas látható. Körirata: Boc pítcit.

Az 1332-37. évi pápai tizedjegyzék templomos helyként jelöli. 1696 körül a Szt. Márton püspök emlékére emelt templomát a Hevenessy-féle összeírás is említi. A XVII-XVIII. században Egerbocs volt a plébánia székhelye, de mivel az 1770-ben romba dült paplakot a bocsi kisbirtokosok nem építették újjá, Bátor vált székhellyé. Az 1720 körül alapjaiból újjáépített templomot 1732-ben már elhanyagolt állapotúnak nevezik. 1782-ben bővítették és tornyot építettek hozzá.

Az 1870-80-as években a község határában kőszénfeltárásokat végeztek, de bányaművelés Egerbocs területén soha nem folyt.

Természet, táj, tájhasználat – településhálózat

Egerbocs az Ózd-Egercsehi medence délnyugati részén, völgyekkel tagolt, változatos felszínű vidéken fekszik. A település igazgatási területe 1595 ha, belterülete 86 ha. Az igazgatási terület nyugaton a Butaj- vagy Bocsi-patak völgyéig, keleten a Villói-patakig, illetve az itt vezető 25. sz. főútig terjed. Az igazgatási terület középső részén – a többi patakhoz hasonlóan – északnyugat-délkeleti irányban folyik a Laskó-patak. A délkeleti részek már a Bükk hegységhez tartoznak. Itt található a külterület legmagasabb pontja, a Lapos Endrő tető 426 mBf, ennek közelében legmélyebben a Villói-patak völgye 239 mBf.

A külterület felét erdő, közel egynegyedét gyepek borítják. A termőterület 27,5%-a szántó. 1930-ban a területnek még 41,5%-át szántóként művelték, ahol elsősorban búzát, valamint kukoricát és burgonyát termeltek. A rét és legelő 30%-ot, az erdő 28,5%-ot tett ki. Napjainkban összefüggő erdőterület borítja az igazgatási terület délkeleti, északi és északnyugati részét. A belterületet övező, valamint a bekötőút menti szántók és az erdők közötti gyepeket kisebb-nagyobb erdőfoltok tarkítják.

A település Egertől kb. 20 km-re északra fekszik. Megközelíthető a 25. sz. főútról az egerbocsi bekötőúton keresztül vagy a 24. sz. főútról Egerbaktáról és Bátor felől a 2414 sz. mellékúton.

Egerbocs jelenleg Bélapátfalva kistérségéhez tartozik, amely a közelmúltban alakult a pétérvásárai statisztikai kistérség 13 településéből. Korábban Eger városkörnyéki települései között szerepelt. Legsorosabb kapcsolat Egercsehihez köti, ahol a szénbánya működése idején az alapellátás kiegészítése mellett munkahelyet is nyújtottak a környékbelieknek. Bátorral körjegyzőséget alkot.

település a tájban

Településszerkezet, területhasználat

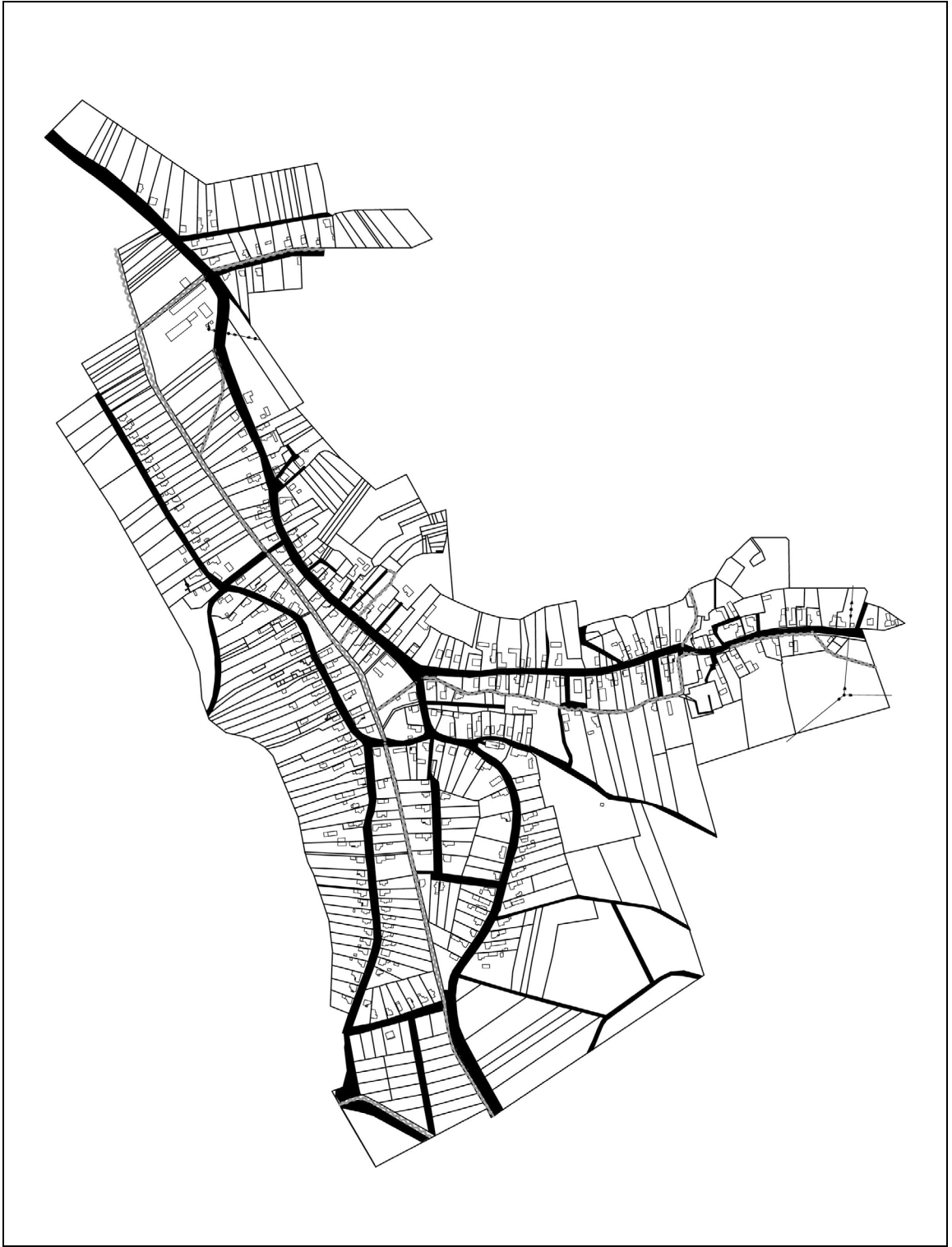
A középkori falumag a Laskó- és Mocsolyás-patakok találkozásánál, a települést északról védő domb lábánál vezető út mellett alakult ki. A templomot a Mocsolyás-patak déli oldalán emelkedő dombon építették.

A XVIII. századi újjáépítés során a falu a Laskó-patak két oldalán fejlődött. A Laskó nyugati oldalán – a mai Szabadság utca középső szakaszán – éltek az adóköteles jobbágyok. A „Paraszt-ódal”-nak nevezett területen 120-180 m hosszú, keskeny telkek sorakoznak.

A keleti oldalon – a mai Alkotmány és Béke utcákban a birtokos földesúr és a kisnemesek háza álltak. Itt jellemző volt a táblatelek több lakóházzal, illetve csoportos udvarral. A nemesi hadak ólaskertjei a falun kívül sorakoztak. Az első katonai térkép is feltünteti az egyik falu melletti „szálás”-t. A hadas településrész a mai település-szerkezetben is felfedezhető. A néphagyomány őrzi a „szögek” családokról való elnevezését, mint Balog szög, Szecskó szög, Meleg szög, Bertóti szög, Peto had. A település határában még a XIX. század közepén is falukapuk álltak, melyeket éjszaka őriztek. A nemesi kiváltságokkal függ össze, hogy a telkek egy részét mindig kerítették.

Egerbocs térképe 1785-ből

A település később a meglévő utcák folytatásában fejlődött. A XX. században a patak melletti kertek, mint a Fűves kert, Tanítókert, Pást, Gátas-rét is beépültek. Északon a Kölyüd elején nyitottak új utcákat. Ezzel szemben a volt tsz-major helyén egy kft. működik. A belterület déli végéhez kapcsolódik az „Új tanya”. A település központja az Alkotmány és Béke utcák találkozásánál alakult ki, ahol iskola, kultúrház, ABC és takarékszövetkezet van. Innen kb. 200 m-re a Béke utcában található a Polgármesteri Hivatal a könyvtárral és az orvosi rendelővel. A templom melletti régi iskolából alakították ki az óvodát. A község déli részén – részben külterületen – van a sportpálya. Egerbocson nincs közkert. Az intézmények és a lakótelkek kertjei alkotnak zöldfelületet. A belterületet övező dombtetőket fenyőerdő borítja.

Településkarakter, településkép

Az 1960-as évek fordulóján történt kutatás a következőket állapította meg.

„A gerendaváz, zsilipelt falú, ágasfás-szelemengerendás háztípus a XX. század elejére teljesen eltűnik, a szegényebbek vert falú házával együtt. Már a század végén megjelenik ugyan a kő, de nem válik általánossá, inkább csak alapozásként használják a vályog-, illetve 1950 óta a téglafalhoz. Az első világháborúig mestergerendával építkeztek, melyet a „bódogasszon fája” vagy a „bódoganya” nevű oszlop tartott. Még a századelejéről is van adat arra, hogy az általános háromsejtű lakóház hátsó helyiségét istállónak használták, sőt arra is, hogy a kétsejtű ház lakóhelyiségében – szemben a belülfűtős kemencével – tehenet tartottak. Nyilvánvaló, hogy az a két életforma, melyet egyrészt a beltelek lakó- és gazdasági részre osztottsága, másrészt ember és állat legprimitívebb együttélése képvisel, évszázadokon át megfert egymás mellett, mert a társadalom két különböző rétegének volt sajátja. Az első világháborúig a tetők szalma fedése volt általános, melyet rövid időre a zsindely, majd a cserép váltott fel. A palóc etnikumra jellemző kürtös kemence helyét a XIX. sz. végén a búbos kezdte elfoglalni, de a második világháború után a beépített és vas tűzhelyek terjedtek el. A tornác viszonylag korán, 1860 és 1890 között jelenik meg, nyilván a társadalmi viszonyokkal összefüggésben. Az istállót szinte kizárólagosan a lakóházzal egy fedél alá építik. A telek másik oldalán a „száraz”-nak nevezett, szalmakazalba ágyazott fészker áll. A cséplő csűröket hátul vagy a ház vonalában, vagy arra merőlegesen helyezték el. Gyakran a verem és a sertésól is a csűr alá, annak valamelyik „rejteki”-be került. Az ivóvizet olyan közutak szolgáltatták, melyet egy-egy had területén voltak és csak a had tagjai használták. A körte alakú, égetett falú búzásvermeket minden had telkének hátsó részén, a „partódalba” ásták, de már emberemlékezet óta nem használták.”

Az 1960-as évek elején leírt épületeket elbontották vagy új anyagokkal, nyílászárókkal újjátartták fel. Erre a sorsra jutott a falu kultúrháza, amely egykor a „rác papé”, majd Balogh Balázs Antal bíró háza volt. Az 1840 körül épített „L” alakú kúria udvari homlokzatán négy + kilenc kosáríves, fejezetes pillérekre támaszkodó, párkányos mellvédű tornác húzódott. 1960 után a hátsó szárny nagyobb részét elbontották, a tornácot befalazták, a nyílászárókat kicserélték. Megmaradt a – már az adatfelvételkor is átalakított – timpanonos utcai homlokzat és a palával fedett sátoros tető.

A mai lakásállomány 30%-a 1945 előtt, 52%-a 1945-1970 között épült. A Szabadság és a Béke utcában, valamint a templom környékén még áll néhány régi lakóház.

Béke utca 36.

Iskola utca 10.

Béke utca 14.

Béke utca 24.

Szabadság utca 60.

Alkotmány utca 32.

Béke utca 41.

Építészeti értékek

Egerbocson sem országos, sem helyi védelem alatt álló épület, építmény nincs. A terv javaslatot tesz néhány, a település történetét idéző, illetve a településkép szempontjából jelentős épület, emlék helyi szintű védelmére.

Régészeti örökség

A község igazgatási területén régészeti kutatások nem történtek, régészeti lelőhely nincs. A Régészeti örökségvédelmi dokumentáció említést tesz Legányi Ferenc gyűjtéséről, aki bejárásai során lelet- és ősnövényi előfordulásokat jegyzett a Medve-árnyék környékén. A mai településtől nyugatra a Templom földje vagy Butaj nevű helyen településnyomokat figyelt meg Szabó J. Győző régész. A középkori falumagot Fodor László régész a Béke utca elejére, illetve a templom és a Béke utca közötti területre teszi.

Természeti értékek

A település igazgatási területén országos védelem alatt álló természeti értéket nem tartanak nyilván. Ex lege védettek a források. A patakok, vízfolyások külterületi szakaszainak szűkebb környezete természetközeli állapotot mutat. Az igazgatási terület délnyugati része – Butaj és környéke – ún. Natura 2000 terület, mint európai közösségi kiemelt jelentőségű különleges természetmegőrzési terület. A külterület jelentős része az országos ökológiai hálózathoz tartozik.

II. VÁLTOZTATÁSI SZÁNDÉKOK

Településhálózat, tájhasználat

A terv nem tesz javaslatot a jelenlegi településhálózati kapcsolatok változtatására. A mikrokörzeten belül a feladatellátás és feladatmegosztás az önkormányzatok között kialakult. A közelmúltban létrehozott Bélapátfalva központú kistérség új helyzetet teremtett a 13 település életében. A kapcsolatok erősítése, a közös gondolkodás, fejlesztés stb. érvényesítése a települések jó és mindenki számára előnyös együttműködéséhez szükséges. A megyeszékhely vonzása továbbra is erős lesz.

A 25. sz. főút Egerbocsra történő bevezetése a település szempontjából kedvezőtlen lenne, de a bekötőút kiépítése, felújítása a főút felőli jobb elérhetőség miatt fontos.

A terv a jelenlegi tájhasználat megőrzésére tesz javaslatot. Az országos átlagnál magasabb mértékű erdősültség továbbra is fő jellemzője marad a külterület használatának. A természeti területként védendő földek természetközeli állapotának megtartására kell törekedni.

Településszerkezet, területhasználat

A belső közlekedési kapcsolatok javítása érdekében a terv javaslatot tesz a zsákutcák megszüntetésére, egyes szűk utcák szélesítésére. A településkép javítása érdekében szükséges a közterületek rendezése. A nyíltárkos csapadékvíz-elvezetés a közelmúltban épült meg. Hosszú távon legalább egyes szakaszokon kívánatos zárt csapadécsatorna kialakítása. Csak így lesz helye járdának, esetleg kerékpárútnak és fasornak.

A lakóterület-fejlesztés elsősorban a jelenleg is belterületen lévő kerteket érinti. A központ közelében új utca nyitására lesz lehetőség a korábbi rendezési terv szerint. A községben a lakóházak és a közintézmények jellemzően földszintesek. A kialakult laza, oldalhatáron álló, alacsony beépítés megőrzését szorgalmazza a terv.

A gazdasági területek fejlesztését a település északi részén, a meglévő telephelyekhez kapcsolódó, főút melletti területen javasoljuk. Kedvező, hogy mind a belterületi, mind a külterületi gazdasági területet többsoros fasor határolja. Erre kell törekedni a bővítés során is.

A településrendezési terv az adottságok és lehetőségek figyelembevételével, a fejlesztési koncepcióval összhangban törekszik a településszerkezet továbbfejlesztésére.

Iskola utca

Alkotmány utca

Közterületek rendezése

Béke utca 47.

Kultúrház

Régi épületek felújítása

Általános Iskola

Óvoda

Közüntézmények felújíása, bővíése

Építészeti értékek védelme

A terv helyi védelemre javasolja a következő épületeket és emlékeket.

Római katolikus templom

A főút kanyarulatában, az úttól kissé magasabban áll az egyhajós, keletelt templom, melynek szentélye korabarokk, hajója és tornya későbarokk.

Kőkereszt - a templom előtt

1806-ban készült későbarokk stílusú kereszt, amely egy sziklatömbből kiemelkedő négyzetes párkányos pillértörzsön áll, aprólékosan kidolgozott korpusszal.

Kőkereszt a Béke u. 56. sz. előtt

Kőkereszt a temetőben – 212 hrsz.

Kőkereszt az Alkotmány utca elején
243 hrsz.

Kőkereszt az Alkotmány utca végén
370 hrsz.

Régészeti területek védelme

A vizsgálati fejezetben ismertetett feljegyzések a következő ingatlanokat érintik:

<i>Butaj</i>	080, 087/23, 088/6, 090, 091/1, 092/3
<i>Templom földje</i>	093/2, 095, 096, 097/27, 097/28
<i>Medve-árnyék</i>	042/7, 9, 11, 042/26, 27, 28, 043, 051/22, 23, 052/1, 052/3
<i>Középkori falumag</i>	90-110, 174, 179-194, 195-211/1 hrsz.

III. A VÁLTOZTATÁSOK HATÁSA

A tervezett fejlesztések a településhálózatot nem érintik. Az infrastruktúra-hálózat nem változik. A településszerkezet és a külterület területfelhasználása csak kismértékben módosul. A belterület északi részéhez kapcsolódó gazdasági terület megvalósítása összesen kb. 1,3 ha szántó, illetve gyepterület műveléséből való kivonásával jár.

A sportpálya környezetében tervezett változtatás a földhivatali és jogi helyzetet rendezi. A sportpályát jelenleg kettészelő belterületi határvonal a kialakult állapotot és a tervezett fejlesztéseket figyelembe véve módosul.

Az Országos Területrendezési Tervvel összhangban védendő az ökológiai hálózathoz tartozó területek természeti értékei, továbbá a természetközeli állapotú gyepek és vízfolyások környezete.

A terv lehetőséget ad a belterületi kertek beépítésére és a művelődési háztól északra fekvő tömb feltárására. Ezzel fokozatosan nő a lakóterület nagysága, de a településre továbbra is a laza, falusias beépítés lesz jellemző.

A terv fontosnak tartja a településszerkezet megőrzését. Ugyanakkor több helyen szükséges a közterület szélesítése, pl. beláthatatlan kereszteződésben, elkeskenyedő utcaszakaszokon, illetve a zsákutcák megszüntetése vagy a fordulás biztosítása érdekében. Ezek a módosítások elsősorban a gépjárművel közlekedőket segítik.

A közterületek rendezése, a közhasználatra szánt zöldterületek kialakítása, fasorok telepítése, fásított parkoló építése nem csak a településképet javítja, hanem véd a környezeti ártalmakból, növeli az árnyékhatást is.

A rendezési tervben javasolt változtatások között nincs olyan beavatkozás, amely a település tájban elfoglalt helyét vagy belső településképet hátrányosan befolyásolná.

Béke u. 40.

Béke utca 34.